

Identity and Social Interaction of Students with Teenage Mothers in A Small Primary School ¹

Naruemon Wannasri² and Sanit Srikoon^{3,*}

Abstract

This research aimed to study the identity and social interaction of students with teenage mothers in a small primary school. The qualitative research was conducted using a phenomenological method. The target group was 3 parents of students with teenage mothers and 2 homeroom teachers of students with teenage mothers. Data were collected through in-depth interviews and analyzed using content analysis. The results showed that students' identities were derived from their upbringing and family environment, which affected children's identity development. Family stability and learning support from parents provided stability to children's identities and enabled them to adapt in society. Students' social interactions were derived from family factors, and upbringing played an important role in social behavior and adaptation in social situations. The results of the research concluded that family factors and upbringing were important factors that influenced children's development of

¹ Research article is a part of the course ED437201 Educational Research Methods, Faculty of Education, Khon Kaen University.

² Master's degree student, Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Khon Kaen University.

Email: naruemon.wan@kkumail.com

³ Assistant Professor, Faculty of Education, Khon Kaen University. Email: sanitsrikoon@gmail.com

*** Corresponding author:** Sanit Srikoon, Faculty of Education, Khon Kaen University.

Email: sanitsrikoon@gmail.com

social identity and behavior. Families with stability and close support tended to help build good identities and appropriate social adaptation, while families with problems or lack of care resulted in children having confused identities and problems in social interaction.

Keywords: Identity, Social Interaction, Students, Teen Moms, Small Schools

การศึกษาอัตลักษณ์และการโต้ตอบทางสังคมของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก¹

นฤมล วรรณศรี² และ ศานิตย์ ศรีคุณ^{3*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และการโต้ตอบทางสังคมของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแบบของปรากฏการณ์วิทยา ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ปกครองของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส จำนวน 3 คน และครูประจำชั้นของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส จำนวน 2 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า อัตลักษณ์ของนักเรียนเกิดจากการเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อมครอบครัวที่มีผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของเด็ก ความมั่นคงทางครอบครัวและการสนับสนุนด้านการเรียนรู้จากพ่อแม่ทำให้อัตลักษณ์ของเด็กมีความมั่นคงและสามารถปรับตัวในสังคม และการโต้ตอบทางสังคมของนักเรียนเกิดจากปัจจัยทางครอบครัวและการเลี้ยงดูมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการเข้าสังคมและการปรับตัวในสถานการณ์ทางสังคม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยครอบครัวและการเลี้ยงดูเป็นสิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์และพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก ทั้งนี้ ครอบครัวที่มีความมั่นคงและให้การสนับสนุนอย่างใกล้ชิดมีแนวโน้มที่จะช่วยสร้างอัตลักษณ์ที่ดีและการปรับตัวในสังคมที่เหมาะสม ขณะที่ครอบครัวที่มีปัญหาหรือขาดการดูแล ส่งผลให้เด็กมีอัตลักษณ์ที่สับสนและมีปัญหาในการโต้ตอบทางสังคม

คำสำคัญ: อัตลักษณ์, การโต้ตอบทางสังคม, นักเรียน, คุณแม่วัยใส, โรงเรียนขนาดเล็ก

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา ED437201 ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² นักศึกษาปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อีเมล naruemon.wan@kkumail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อีเมล sanitsrikoon@gmail.com

* ผู้ประพันธ์บทความ ศานิตย์ ศรีคุณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อีเมล sanitsrikoon@gmail.com

บทนำ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของ “ชนบท” ว่าหมายถึงบ้านนอก หรือเขตแดนที่พ้นจากเมืองหลวงออกไป (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554) อีกทั้งสามารถกำหนดคำว่า “ชนบท” ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นเมื่อนำเอาลักษณะเฉพาะของมิติต่าง ๆ มาอธิบาย ดังนี้ **มิติทางสังคมศาสตร์** ลักษณะทางประชากร มีการกระจายบางเบา มีการศึกษาต่ำ มีรายได้ต่ำ ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก **มิติทางวัฒนธรรม** ชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย เป็นกันเอง ชอบช่วยเหลือเกื้อกูลมากกว่าการแข่งขัน มีความผูกพันกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมากและการจัดระเบียบทางสังคมยังคงใช้ค่านิยม บรรทัดฐาน และจารีตประเพณีได้ดี **มิติทางภูมิศาสตร์** เป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างจากความเจริญ มีการตั้งถิ่นฐานของประชากรเบาบาง พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้เพื่อกิจกรรมการเกษตร และพื้นที่ยังขาดแคลนสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ทันสมัย (มนัส สุวรรณ, 2549)

สถานการณ์ของโลกปัจจุบันชุมชนทุกแห่งได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ทำให้วิถีชีวิตของประชากรในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดนิ่ง แม้ชุมชนในชนบทจะอยู่ห่างไกล ชุมชนเมือง แต่ยังมีการติดต่อกับชุมชนเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม สถาบันครอบครัวในชนบทจึงรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ และเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชนบทสู่ชุมชนเมืองมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมจึงมีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวในชุมชนชนบทเป็นอย่างยิ่ง ปัจจุบันในชุมชนชนบท พบว่า มีข้อมูลครอบครัวผู้สูงอายุที่เลี้ยงดูบุตรหลานตามลำพัง ขณะที่พ่อแม่เด็ก ซึ่งอยู่ในวัยแรงงานออกไปทำงานยังต่างถิ่น (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดอุบลราชธานี, 2554)

การเลี้ยงดูเด็กเป็นรากฐานของการพัฒนามนุษย์และหน้าที่ของครอบครัว การที่เด็กได้รับการเลี้ยงดูที่เหมาะสมตามในครอบครัว จะทำให้เด็กเติบโตเป็น ผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อสังคมต่อไป ครอบครัวเป็นรากฐานสำคัญของสังคมเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ตลอดจน ด้านการคุ้มครองหรือการสร้างความเป็นปึกแผ่นของ สังคมและ ด้านการสืบทอดเผ่าพันธุ์ อย่างไรก็ตามแล้วแต่เมื่อสังคมและโครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลงไปย่อมส่งผลให้ครอบครัวเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย และการย้ายถิ่นแรงงานรุ่นพ่อแม่เข้าสู่เมืองเพื่อทำงานโดยให้ปู่ย่าตายายเป็นคนดูแลบุตรแทนตน การเพิ่มขึ้นของจำนวนครอบครัวข้ามรุ่นยังมีสาเหตุอื่นอีก เช่น ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เปราะบาง นำไปสู่การหย่าร้างที่สูงขึ้น หรือการตั้งครภ์ของพ่อแม่วัยรุ่น เป็นต้น ด้วยสาเหตุเหล่านี้ทำให้ปู่ย่าตายายต้องรับหน้าที่ในการเลี้ยงดูหลานอย่างปฏิเสธไม่ได้ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวขาดความแข็งแกร่ง การทำหน้าที่ของครอบครัวที่มีต่อสมาชิกลดน้อยลงในเรื่องการดูแลเด็ก การอบรมสั่งสอน การควบคุมพฤติกรรม จากสถิติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนไทยที่ถูกดำเนินคดีทั่วประเทศไทยหากจำแนกตามสาเหตุ จะพบว่าสภาพภายในครอบครัวเป็นสาเหตุที่สำคัญในการกำหนด พฤติกรรมและการกระทำผิดของวัยรุ่น" (กุสุมาลี โพธิ์ปัสสา และคณะ, 2563)

ถ้าพ่อแม่หรือ ผู้เลี้ยงดู เลี้ยงเด็กด้วยความรุนแรงทั้งการกระทำหรือคำพูด ไม่ค่อยใช้เหตุผล เด็กจะเกิดการเรียนรู้หรือเลียนแบบพฤติกรรมและอารมณ์ที่รุนแรงเช่นกัน หรือการเลี้ยงดูที่ขาดระเบียบวินัย ไม่ฝึกความ

อดทน รอคอย เห็นใจผู้อื่น เช่น การเลี้ยงดูแบบตามใจเด็ก ก็ทำให้มีปัญหาอารมณ์และพฤติกรรมได้เช่นกัน เพราะเด็กจะไม่ยอมอยู่ในกฎเกณฑ์ของสังคม ไม่อดทนต่อความขัดแย้ง หรือความไม่สบายอารมณ์ และเอาแต่ใจตนเอง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557)

จากเหตุผลและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาอัตลักษณ์และการโต้ตอบทางสังคมของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการใช้ประโยชน์ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบของวิธีการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Research) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และการโต้ตอบทางสังคมของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยหวังว่าการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ศึกษาในการพัฒนาด้านการเลี้ยงดู การศึกษาและเสริมสร้างบทบาทของโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ส่งผลต่อการลดปัญหาทางสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในชุมชนชนบทให้นักเรียนและครอบครัวสามารถปรับตัวและเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ความหมาย

ครอบครัว ตามความหมายพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2546 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) หมายถึง เป็นสถาบันพื้นฐานของสังคม ที่ประกอบด้วยสามีภรรยา และหมายรวมถึงลูกด้วย

พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ (2550, อ้างถึงใน ผกามาศ นันทจิรวัฒน์, 2550) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ครอบครัว คือ สถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มีมนุษย์สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกันเพื่อเป็นตัวแทนของสถาบันทางสังคมภายนอกที่จะปลูกฝัง ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติกับสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคม ที่มีชีวิตเกิดขึ้นในครอบครัว (ผกามาศ นันทจิรวัฒน์, 2554)

ศิริรัตน์ แอดสกุล (2546) ได้ให้ความหมายว่า ครอบครัว เป็นสถาบันที่สำคัญและมีความหมายอย่างยิ่งต่อชีวิตมนุษย์และสังคม เนื่องจากเป็นสถาบันแรกที่มีมนุษย์ทุกคนต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เป็นสถาบันที่มีความคงทนถาวร ใกล้ชิดและผูกพันกับมนุษย์ยาวนานที่สุดอาจกล่าวได้ว่าตั้งแต่เกิดจนตายก็ว่าได้ (พัชรียา จำปาไทย, 2556)

จากความหมายที่นักวิชาการได้ให้ไว้ข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ครอบครัว หมายถึง สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามี ภรรยา และลูก ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติให้กับสมาชิกใหม่ของสังคม ครอบครัวเป็นหน่วยสังคมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นสถาบันแรกที่มีมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องและสัมพันธ์ใกล้ชิดตั้งแต่เกิดจนถึงสิ้นชีวิต

2. แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของครอบครัวเสี่ยงและเปราะบาง

รุจา ภูไพบูลย์ และคณะ (2562) ได้สรุปว่า ปัญหาและความต้องการของครอบครัวเสี่ยงและเปราะบางทั่วประเทศ ดังนี้ ครอบครัวแม่วัยใส ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว และครอบครัวผู้สูงอายุเลี้ยงหลานมีความเชื่อมโยงกัน คือ เมื่อเริ่มเป็นแม่วัยใสมีลูกไม่พร้อมนำมาสู่การต้องเลี้ยงลูกตามลำพังและได้ฝากให้ปู่ย่าหรือตายายเลี้ยงหลานตามลำพังเพื่อแม่จะได้ออกไปทำงานหาเงินส่งเงินกลับมา ดูแลพ่อแม่และลูก ซึ่งบางส่วนไม่สามารถส่งเงินได้เพียงพอและสม่าเสมอเป็นภาระทำให้ผู้สูงวัยต้องทำงานหาเงินเพื่อหารายได้เพิ่มให้เพียงพอแก่การดูแลครอบครัว มีปัญหาทั้งด้าน สุขภาพกายใจและมีช่องว่างทางความรู้ความคิดระหว่างวัยที่แตกต่างของเด็กและผู้สูงอายุ มีความเสี่ยงของคุณภาพการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็กเป็นพลเมืองมีคุณภาพของสังคม ซึ่งเสี่ยงต่อการเข้าสู่วงจรการเกิดพ่อแม่วัยใสรอบแล้วรอบเล่า (รุจา ภูไพบูลย์ และคณะ , 2562)

3. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

Baumrind (1971), Maccoby and Martin (1983) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ดังนี้

1. แบบเอาใจใส่ (authoritative parenting style) คือ การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูสนับสนุนให้เด็กมีพัฒนาการตามวุฒิภาวะของเด็ก โดยที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูจะอนุญาตให้เด็กมีอิสระตามควรแก่วุฒิภาวะ แต่ในขณะเดียวกันบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูจะกำหนดขอบเขตพฤติกรรมของเด็ก ให้เด็กเชื่อฟังและปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้อย่างมีเหตุผล ถึงแม้บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูจะมีการเรียกร้องสูง แต่ก็ให้ความรักความอบอุ่นและใส่ใจต่อเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง รับฟังเหตุผลจากเด็กและสนับสนุนให้เด็กมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ของครอบครัว

2. แบบควบคุม (authoritarian parenting style) คือ การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูมีความเข้มงวด เรียกร้องสูง แต่ไม่ตอบสนองความต้องการของเด็กโดยสิ้นเชิง มีการจัดระบบการควบคุมและวางกฎเกณฑ์ให้เด็กปฏิบัติตามอย่างเข้มงวด โดยมีการอธิบายน้อยมากหรือไม่มีเลย เด็กต้องยอมรับคำพูดของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอ และมีการใช้อำนาจควบคุมโดยวิธีบังคับและลงโทษเมื่อเด็กไม่ทำตามความคาดหวัง

3. แบบตามใจ (permissive parenting style) คือ การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูปล่อยให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ตามการตัดสินใจของเด็กโดยไม่มีการกำหนดขอบเขต ใช้การลงโทษน้อย ไม่เรียกร้องหรือควบคุมพฤติกรรม เด็กสามารถแสดงออกซึ่งความรู้สึกและอารมณ์ได้อย่างเปิดเผย บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูอาจให้คำปรึกษาหรือพยายามใช้เหตุผลกับเด็ก แต่ไม่มีอำนาจในการควบคุมพฤติกรรมของเด็ก และให้ความรักความอบอุ่นและตอบสนองความต้องการของเด็ก

4. แบบทอดทิ้ง (uninvolved parenting style) คือ การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูไม่ให้ความสนใจหรือตอบสนองความต้องการของเด็ก ให้การดูแลเอาใจใส่ต่อเด็คน้อยมาก และจะเพิกเฉยต่อเด็กพอๆ กับการไม่เรียกร้องหรือวางมาตรฐานพฤติกรรมใดๆ ให้เด็กปฏิบัติ (รุ่งรัตน์ สุขะเดชะ, 2563)

4. แนวคิดการสร้างความเป็นจริงทางสังคม

Berger and Luckmann (1967) ได้วิเคราะห์ความรู้ในชีวิตประจำวันว่ามีโครงสร้างมาจากความสอดคล้อง (relevance) ซึ่งหมายถึง ชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้น ถูกกำหนดไว้แล้ว โดยการสั่งสมความรู้ของสังคม นอกจากนั้นความรู้ยังสามารถที่จะเผยแพร่ได้ในสังคม (social distribution of knowledge) มีรายละเอียดดังนี้ (อนุรักษณ์ วัฒนธนากรวงศ์, 2554)

4.1 กระบวนการสร้างความจริงเชิงวัตถุวิสัย (Objectivation of Reality)

กระบวนการสร้างความจริงเชิงวัตถุวิสัย (objectivation reality) เป็นการเปลี่ยนความจริงที่เชื่อว่ามีอยู่จริงหรือรับรู้ได้ว่ามีอยู่จริง (subjective reality) ให้เป็นความจริงที่เป็นรูปธรรมของโลกที่มีสามัญที่มีการรับรู้ร่วมกัน (intersubjective common-sense world) การแสดงออกของมนุษย์ (human expressivity) ก็เป็นความสามารถในการสร้างความจริงเชิงวัตถุวิสัย ซึ่งเปลี่ยนความจริงให้ผลผลิตที่เป็นกิจกรรมของมนุษย์ในโลกที่มีการรับรู้ร่วมกัน การสร้างความจริงเชิงวัตถุวิสัยเป็นกระบวนการที่แสดงออกถึงผลผลิตที่เป็นกิจกรรมของมนุษย์ จึงเป็นการสร้างความจริงให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม เช่นเดียวกับการสร้างความจริงผ่านสถาบันซึ่งทำให้กิจกรรมของมนุษย์เป็นรูปธรรม

4.2 การยอมรับความจริงเข้ามา (Internalization of Reality)

4.2.1 กระบวนการทางสังคมขั้นปฐมภูมิ (Primary Socialization)

ความจริงที่มีอยู่จริง (objective reality) และความจริงที่บุคคลรับรู้หรือเชื่อว่ามีอยู่จริง (subjective reality) เป็นส่วนประกอบที่เกิดขึ้นในสังคม เราจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจความจริงทั้งสองแบบนี้ โดยทำความเข้าใจกับกระบวนการวิภาษวิธี (dialectical process) ที่ประกอบด้วย การแสดงออก (externalization) การทำให้เป็นรูปธรรม (objectivation) และการรับรู้ (internalization) ซึ่งรวมเข้าด้วยกันเป็นลักษณะของสังคม (society) สมาชิกในสังคมจะแสดงออกความเป็นตัวตนต่อโลกของสังคม และรับรู้ความจริงที่มีอยู่จริงเข้ามา กล่าวคือ การอยู่ในสังคมเป็นการมีส่วนร่วมในวิภาษวิธี (to be in society is to participate in its dialectic)

กระบวนการทางสังคมขั้นปฐมภูมิ (primary socialization) เป็นกระบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นครั้งแรกซึ่งทุกคนจะรับรู้ในวัยเด็กผ่านการเป็นสมาชิกทางสังคม ซึ่งต่อมาก็จะเกิดกระบวนการทางสังคมขั้นทุติยภูมิ (secondary socialization) ซึ่งจะเป็นกระบวนการที่ตามมาในการนำบุคคลที่อยู่ในสังคมแล้วไปสู่ภาคส่วนใหม่ของโลกแห่งความเป็นจริงของสังคม ดังนั้น กระบวนการรับรู้ของความจริงที่เกิดขึ้นในโลก ก็จะเป็นกระบวนการที่แสดงกระบวนการทางสังคมทั้งขั้นปฐมภูมิและขั้นทุติยภูมิ

กระบวนการทางสังคมขั้นปฐมภูมิมีความสำคัญกับทุกคน และเป็นโครงสร้างพื้นฐานของกระบวนการทางสังคมขั้นทุติยภูมิทั้งหมด ทุกคนเกิดมาต้องมีโครงสร้างทางสังคมที่เป็นจริง (objective social structure) และโลกของสังคมที่เป็นจริง (objective social world) เช่น เด็กที่มีฐานะดีจะมีมารยาทไม่เหมือนเด็กที่มีฐานะไม่ดี กระบวนการทางสังคมขั้นพื้นฐานเป็นมากกว่าการรับรู้ผ่านการเรียนรู้ แต่จะมียารมณ์ความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย โดยมีการรับรู้การมีตัวตน เด็กจะรับรู้ถึงบทบาทและทัศนคติของผู้อื่น ทำให้เด็ก

สามารถที่จะระบุตัวตนของตนเอง เด็กยังเรียนรู้ว่าตัวเองคืออะไร จะถูกเรียกจากคนอื่นอย่างไร เป็นการสร้างตัวตนที่เกิดขึ้นในโลกของสังคม

ดังนั้นกระบวนการทางสังคมขั้นปฐมภูมิสร้างบทบาทและทัศนคติต่าง ๆ ผ่านจิตสำนึกของเด็ก โดยเฉพาะการรับรู้ปทัสถานของสังคม สิ่งนี้จึงมาจากบทบาทและทัศนคติของผู้อื่นที่มีความเหมือนกัน เรียกว่าข้อสรุปทั่วไปที่ได้จากผู้อื่น (generalized other) สังคม (society) ความเป็นตัวตน (identify) และความจริง (reality) จะมีความชัดเจนในกระบวนการรับรู้ (process of internalization) โดยผ่านการใช้ภาษา (language) ซึ่งจะมีส่วนที่ทำให้เกิดเนื้อหา (content) และเป็นเครื่องมือที่สำคัญในกระบวนการทางสังคม จิตสำนึกเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างความจริงที่มีอยู่จริงและความจริงที่รับรู้หรือเชื่อว่ามีอยู่จริง กล่าวคือ สิ่งที่จริงข้างนอก (real 'outside') จะตอบสนองต่อสิ่งที่จริงภายใน (real 'within') ดังนั้น ความจริงที่มีอยู่จริง (objective reality) จะถูกเปลี่ยนไปเป็นความจริงที่รับรู้หรือเชื่อว่ามีอยู่จริง (subjective reality) หรือในทางกลับกัน ความจริงที่รับรู้หรือเชื่อว่ามีอยู่จริงเปลี่ยนเป็นความจริงที่มีอยู่จริง ภาษาจึงเป็นกระบวนการตีความของความจริงที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปกลับได้ทั้งสองทิศทาง แต่ทางปฏิบัติแล้ว จะเป็นความจริงที่มีอยู่จริงมากกว่าที่ถูกรู้ในการสร้างจิตสำนึกของบุคคล เพราะเนื้อหาของกระบวนการทางสังคม ถูกกำหนดโดยการเผยแพร่ความรู้ทางสังคม (social distribution knowledge) คนเราจะรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นและรับรู้ได้เท่านั้น

กระบวนการทางสังคมขั้นปฐมภูมิจะมีการเรียนรู้ที่เป็นขั้นเป็นตอน (sequence) ซึ่งถูกกำหนดโดยสังคม กล่าวคือในอายุระดับหนึ่ง เด็กจะเรียนรู้รู้อย่างหนึ่ง ต่อไปเรื่อย ๆ ซึ่งโปรแกรมแต่ละอย่างที่มีการเรียนรู้จะสร้างการเติบโตในการรับรู้ทางสังคมและมีความแตกต่างกันในแต่ละระดับ เช่น เด็กหนึ่งขวบจะไม่สามารถที่จะเรียนรู้สิ่งที่เด็กสามขวบเรียนรู้ นอกจากนั้นโปรแกรมในการเรียนรู้ยังมีความแตกต่างกันสำหรับเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงอีกด้วย ดังนั้นโปรแกรมการหล่อหลอมทางสังคมที่เกิดขึ้นในวัยเด็กนี้ทำให้การนำไปปฏิบัติทางสังคมมีความแตกต่างกันไปตามอารมณ์ คุณธรรม ความรับผิดชอบ หรือความฉลาด ขึ้นอยู่กับความรู้ที่เผยแพร่ในสังคม

4.2.2 กระบวนการทางสังคมขั้นทุติยภูมิ (Secondary Socialization)

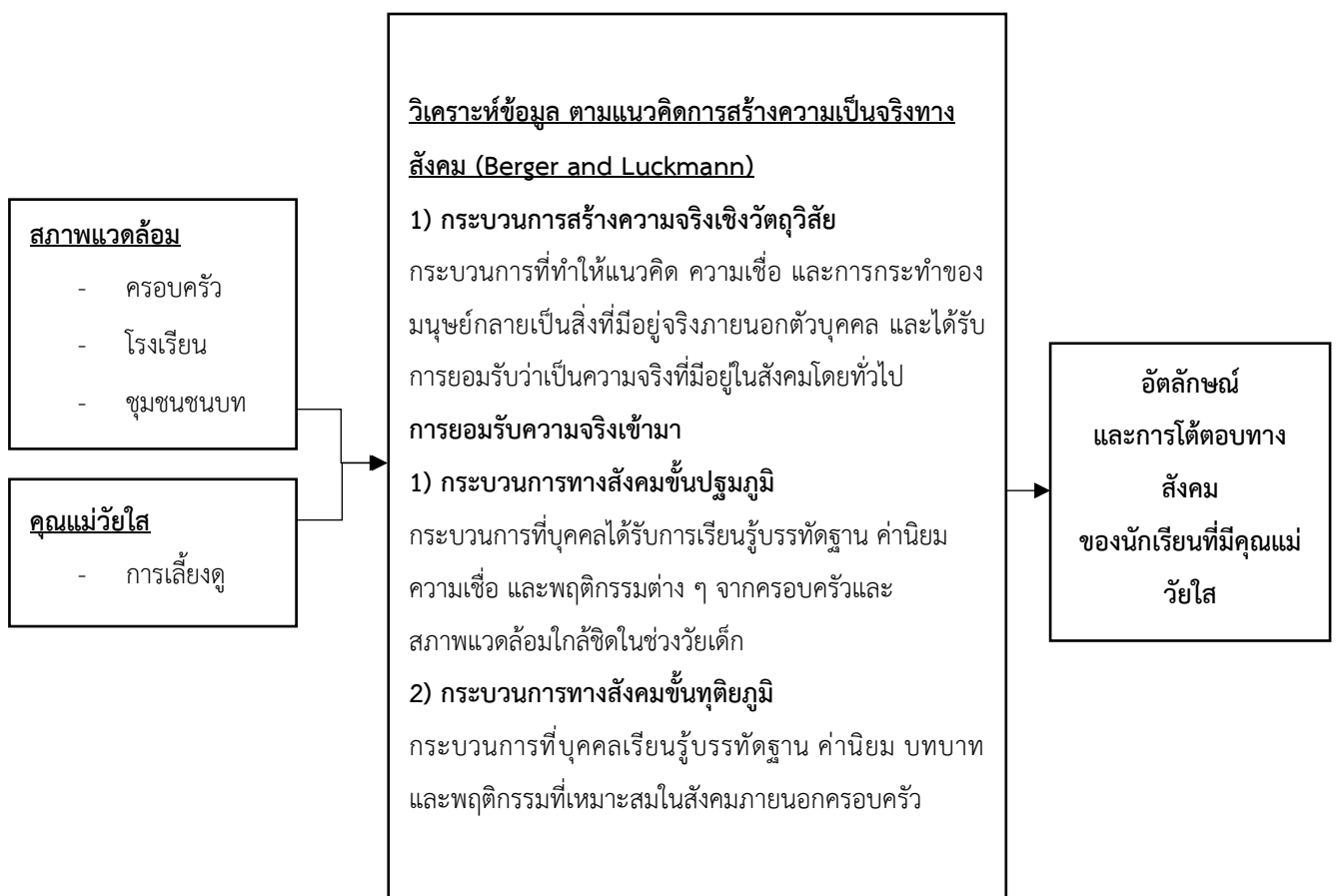
กระบวนการทางสังคมขั้นทุติยภูมิ (secondary socialization) เป็นกระบวนการในการรับรู้ความจริงที่ถูกกำหนดโดยการแบ่งงานกันทำ (division of labor) ที่มีความซับซ้อนและสอดคล้องกับความรู้ที่มีการเผยแพร่ในสังคม ความรู้นี้เป็นความรู้แบบพิเศษ (special knowledge) ที่เกิดขึ้นจากการแบ่งงานกันทำตามความถนัดตามความชอบ ทำให้กระบวนการทางสังคมขั้นทุติยภูมิเป็นการสร้างบทบาทของความรู้แบบพิเศษนี้โดยมีพื้นฐานมาจากการแบ่งงานกันทำทั้งทางตรงและทางอ้อม ความจริงบางส่วน (partial reality) จะถูกรู้เป็นลักษณะที่เรียกว่าโลกขนาดย่อย (sub-worlds) อยู่ในกระบวนการทางสังคมขั้นทุติยภูมิ ซึ่งตรงข้ามกับโลกพื้นฐาน (base-world) ที่สร้างโดยกระบวนการทางสังคมขั้นปฐมภูมิ เช่น ความแตกต่างของทหารม้าและทหารราบ เกิดจากการฝึกฝนเป็นพิเศษ ซึ่งทักษะต่าง ๆ ก็จะมี ความแตกต่างกัน รวมถึงการเรียนรู้และภาษาที่ใช้

กระบวนการทางสังคมชั้นปฐมภูมิ เด็กจะไม่เข้าใจว่าคนอื่น ๆ มีหน้าที่ที่ถูกกำหนดโดยสถาบันต่าง ๆ ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง เพราะเด็กรับรู้แค่โลกของพ่อแม่มาเป็นโลกของตัวเอง ไม่ใช่โลกที่กำหนดหน้าที่ต่าง ๆ ตามบริบทของสถาบันที่อยู่ในสังคม แต่ในทางปฏิบัติ โลกของพ่อแม่ไม่ใช่เป็นโลกที่มีอยู่อย่างเดียว แต่จะมีโลกของสังคมอื่น ๆ ที่มีความเป็นเฉพาะเจาะจง เช่น เด็กจะรับรู้และปฏิบัติกับครูไม่เหมือนกับพ่อแม่ เข้าใจบทบาทของครูที่มีหน้าที่ซึ่งกำหนดโดยสถาบันทางสังคม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนจะมีความเป็นทางการ ซึ่งครูจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ส่งมอบความรู้ที่มีอยู่ให้กับนักเรียน ความรู้ที่ครูคนหนึ่งสอน ครูคนอื่นก็สามารถสอนได้เช่นกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ตามแนวคิดการสร้างความเป็นจริงทางสังคมของ Berger and Luckmann (1967) ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา: Berger and Luckmann, 1967.

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ปกครองและครูประจำชั้นของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

เป็นผู้ปกครองของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส ในโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 3 คน และครูประจำชั้นของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส ในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 2 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีรายละเอียดการเลือกดังนี้

- 1) เป็นผู้ปกครองของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส
- 2) เป็นครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก
- 3) เป็นครูประจำชั้นของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส

เครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยใช้อุปกรณ์ภาคสนามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 1) สมุดจดบันทึกภาคสนาม เพื่อใช้ในจดบันทึกภาคสนามเป็นอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูล
- 2) เครื่องบันทึกเสียง เพื่อป้องกันการขาดตกบกพร่องของข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการขออนุญาตบันทึกเสียงจากผู้ให้ข้อมูลก่อนทุกครั้ง
- 3) กล้องถ่ายรูป เพื่อใช้ในการเก็บรายละเอียดต่างๆ ขณะเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการขออนุญาตบันทึกภาพจากผู้ให้ข้อมูลก่อนทุกครั้ง

จริยธรรมในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส ดังนั้นจำเป็นต้องมีการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างความสัมพันธ์อันดีก่อน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลทุกราย โดยผู้วิจัยได้มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้มีการขออนุญาตจดยละเอียด บันทึกเสียงและบันทึกภาพขณะสัมภาษณ์ เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ละเว้นการระบุตัวตนของผู้ให้ข้อมูล การให้เวลาคิดทบทวนก่อนตอบคำถาม และผู้วิจัยจะไม่เปิดเผยข้อมูลใด ๆ ที่เป็นผลทางลบถึงผู้ให้ข้อมูลจากการนำเสนอแนะ นอกจากนี้ผู้วิจัยรักษาความลับของข้อมูล โดยการเก็บไว้ในที่ปลอดภัยและข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจะนำมาใช้เฉพาะทางวิชาการเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของ แวน แคม (Van Kaam) ไปพร้อมๆกัน ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาว่าขาดประเด็นใดบ้าง ซึ่งถ้าขาดตกประเด็นใดผู้วิจัยจะขออนุญาตเก็บข้อมูลเพิ่มอีกครั้งกับผู้ให้ข้อมูล โดยมีรายละเอียดในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 1) อธิบายปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเทป มาถอดเทปคำให้ สัมภาษณ์คำต่อคำ
- 2) รวบรวมข้อมูลรายละเอียดจากผู้ให้ข้อมูล โดยการจัดกลุ่มคำ ข้อความ หรือประโยคสำคัญที่เป็น ข้อมูลเดียวกัน และเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา
- 3) อ่านข้อมูลทั้งหมดของผู้ให้ข้อมูล และให้เลขนลำดับบรรทัดข้อมูล
- 4) ทบทวนข้อมูล และแยกประโยคสำคัญออกมา อ่านข้อมูลอีกครั้ง และดึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ ประสพการณ์ของผู้ให้ข้อมูล ใช้ปากกาขีดเส้นใต้ข้อความที่เป็นประสพการณ์ของผู้ให้ข้อมูล และ นำข้อมูลดังกล่าวมาบันทึกไว้ในตาราง
- 5) ทำความเข้าใจความหมายของแต่ละประโยค แล้วให้ความหมายหรือให้รหัส (Coding)
- 6) จัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- 7) เขียนคำบรรยายโดยละเอียด เขียนอธิบายของแต่ละข้อสรุปอย่างละเอียดตามวัตถุประสงค์การ วิจัย และอยู่บนพื้นฐานของข้อมูล ประสพการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูล ทำการอ้างอิงตัวอย่างคำพูด ของผู้ให้ข้อมูล เพื่อแสดงให้เห็นว่าข้อมูลนั้นมีความเป็นจริง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาอัตลักษณ์และการโต้ตอบทางสังคมของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส ในโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์นักเรียน A B และ C ตามแนวคิดการสร้าง ความเป็นจริงทางสังคม ของ Berger and Luckmann (1967) โดยแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ความจริงเชิงวัตถุวิสัย (objective reality)
2. กระบวนการทางสังคมขั้นปฐมภูมิ (Primary Socialization)
3. กระบวนการทางสังคมขั้นทุติยภูมิ (Secondary Socialization)

ตอนที่ 1 ผลวิเคราะห์นักเรียน A

1. ความจริงเชิงวัตถุวิสัย (Objective Reality)

ครอบครัวของนักเรียน A เดิมโตมาจากคุณแม่วัยใส ครอบครัวมีฐานะปานกลาง และมีความรักใคร่กันดี และมีการเลี้ยงดูนักเรียน A แบบเอาใจใส่ ทำให้เกิดความเชื่อและการยอมรับในความจริงที่ว่านักเรียน A ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวในการเรียนรู้ทักษะการเขียนตั้งแต่เด็ก ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในโรงเรียน

เช่น การทำงานเร็วและเขียนชื่อตัวเองได้ แม้ว่าครูยังไม่ได้สอน การที่ A เป็นที่รักของครูและเพื่อนก็เป็นส่วนหนึ่งของความจริงเชิงวัตถุวิสัยที่สร้างขึ้นจากการยอมรับทางสังคม

2. กระบวนการทางสังคมขั้นปฐมภูมิ (Primary Socialization)

ครอบครัวของนักเรียน A พ่อแม่ได้สอนและปลูกฝังทักษะที่สำคัญให้กับนักเรียน A ตั้งแต่ยังเด็ก เช่น การเขียนชื่อ การอ่าน และพฤติกรรมที่ดีต่างๆ การที่นักเรียน A งอแงเมื่ออยู่บ้านแต่ไม่งอแงที่โรงเรียน สะท้อนถึงการได้รับการสอนในเรื่องการควบคุมอารมณ์ในบริบทต่างๆ ผ่านการดูแลของครอบครัว ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการสร้างตัวตนและบุคลิกภาพของนักเรียน A

3. กระบวนการทางสังคมขั้นทุติยภูมิ (Secondary Socialization)

สำหรับนักเรียน A โรงเรียนเป็นสถาบันที่มีบทบาทในการถ่ายทอดบรรทัดฐานและบทบาททางสังคม เช่น การเป็นนักเรียนที่ตั้งใจเรียน มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน เช่น การทำงานให้เสร็จและเขียนชื่อกำกับทุกครั้ง สิ่งเหล่านี้เป็นทักษะและบทบาททางสังคมที่นักเรียน A ได้เรียนรู้จากโรงเรียน นอกจากนี้การที่นักเรียน A เข้ากับเพื่อนและครูได้ดี ก็เป็นผลมาจากการเรียนรู้การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในสภาพแวดล้อมนอกบ้าน ทำให้นักเรียน A สามารถปรับตัวและแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในบริบทต่างๆ

สรุปผลการวิเคราะห์นักเรียน A

นักเรียน A ได้รับการเรียนรู้ทั้งจากครอบครัว (กระบวนการทางสังคมขั้นปฐมภูมิ) และจากโรงเรียน (กระบวนการทางสังคมขั้นทุติยภูมิ) โดยสิ่งที่นักเรียน A ได้รับจากครอบครัวได้ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในโรงเรียน ความจริงเชิงวัตถุวิสัยที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของนักเรียน A นั้นได้รับการสนับสนุนจากการปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในครอบครัวและสังคมในโรงเรียน ทำให้นักเรียน A มีความโดดเด่นและได้รับความรักจากครูและเพื่อน

“...ก็ตั้งใจ แต่เวลาได้การบ้านก็ตั้งใจทำค่ะ เพราะว่าเลิกเรียนไปตอนเย็นเขาจะเขียน เขาจะทำเลียบางทีถ้าไม่รู้ เขียนไม่เป็น เขาก็ถาม ถ้าเราบอก เขาเขียนได้ เขาก็จะเขียนไปเลยคะ...” (บทสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน A)

“...โอ้...การเรียนหนี นักเรียน A จะเก่งกว่าเพื่อนในห้อง ในชั้นอนุบาล นักเรียน A เก่งกว่าเพื่อนอาจจะเพราะ พ่อแม่เขาเอาใจใส่ดี เพราะว่ากลับไปบ้านเนี่ยนะ การบ้านนะ คนอื่นเขายัง พยายามฝึกลูกให้เขียนชื่อ อนุบาลยังเขียนชื่อตัวเองไม่ได้ แต่นักเรียน A กลับไปบ้าน พ่อแม่เขาสอนเขียนชื่อ นามสกุลเป็น โดยที่เราไม่ต้องบอก เวลาทำงานเสร็จ นักเรียน A ก็เขียนชื่อ สกุล ของตัวเอง เขียนเป็นเลย...” (บทสัมภาษณ์ ครูประจำชั้นนักเรียน A)

ตอนที่ 2 ผลวิเคราะห์นักเรียน B

1. ความจริงเชิงวัตถุวิสัย (Objective Reality)

จากสถานการณ์ทางครอบครัวของนักเรียน B ที่ประสบปัญหาหนี้สิน เนื่องจากคุณแม่ที่เป็นคุณแม่ไวส์ติดเกม เสียทรัพย์สินจากการเล่นเกม ทำให้พ่อและแม่ต้องออกไปทำงานต่างจังหวัด ปล่อยให้เด็ก B อาศัยอยู่

กับตาและยาย ครอบครัวเลี้ยงดูนักเรียน B แบบตามใจ เช่น การอนุญาตให้เล่นโทรศัพท์มากเกินไป จนทำให้เกิดพฤติกรรมติดโทรศัพท์ ส่งผลต่อการนอนหลับและการตื่นไปโรงเรียน การที่นักเรียน B ตื่นสาย ส่งผลให้มีอาการเฉื่อยชา ไม่ตั้งใจเรียน ทำงานช้ากว่าเพื่อน เหตุการณ์เหล่านี้กลายเป็นความจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตของนักเรียน B

2. กระบวนการทางสังคมขั้นปฐมภูมิ (Primary Socialization)

นักเรียน B ได้เรียนรู้และรับรู้พฤติกรรม บรรทัดฐานจากครอบครัวตั้งแต่เด็ก เช่น การถูกเลี้ยงดูแบบตามใจ ทำให้นักเรียน B เชื่อว่าการใช้เวลามากกับโทรศัพท์และนอนดึกเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ การที่คนในครอบครัวไม่จำกัดเวลาเล่นโทรศัพท์หรือตั้งกฎระเบียบที่ชัดเจน สร้างให้นักเรียน B มีการรับรู้แบบผิดๆ ว่าพฤติกรรมเช่นนี้เป็นเรื่องปกติ สิ่งนี้เป็นผลของกระบวนการทางสังคมขั้นปฐมภูมิที่ไม่ได้มีการกำหนดกรอบหรือสร้างทักษะทางสังคมที่ถูกต้องในชีวิตประจำวันของนักเรียน B

3. กระบวนการทางสังคมขั้นทุติยภูมิ (Secondary Socialization)

เมื่อนักเรียน B เข้ามาเรียนในโรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันนอกเหนือจากครอบครัว โรงเรียนได้ถ่ายทอดบรรทัดฐานใหม่ที่แตกต่างจากที่บ้าน เช่น การไม่อนุญาตให้ใช้โทรศัพท์ การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ อย่างกระตือรือร้น และการปฏิบัติตามกฎระเบียบในชั้นเรียน นักเรียน B รับรู้ว่าการอยู่โรงเรียนทำให้เขาไม่สามารถเล่นโทรศัพท์ได้ แต่พฤติกรรมนี้ไม่ส่งผลให้เกิดการปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เนื่องจากครอบครัวยังคงเลี้ยงดูนักเรียน B ในแบบเดิม ทำให้นักเรียน B แยกการปฏิบัติในสองบริบทนี้ออกจากกัน ดังนั้น กระบวนการทางสังคมขั้นทุติยภูมิยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน B ได้เต็มที่ เนื่องจากขาดการสนับสนุนจากกระบวนการทางสังคมขั้นปฐมภูมิจากที่บ้าน

สรุปผลการวิเคราะห์นักเรียน B

นักเรียน B ได้รับการเรียนรู้ทั้งจากครอบครัวและโรงเรียน แต่การที่ถูกเลี้ยงดูแบบตามใจและขาดการกำหนดกรอบจากครอบครัวในกระบวนการทางสังคมขั้นปฐมภูมิ ทำให้นักเรียน B พัฒนาแนวคิดและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ขณะที่โรงเรียนในฐานะกระบวนการทางสังคมขั้นทุติยภูมิพยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเหล่านั้น แต่ยังไม่สามารถทำได้สำเร็จเนื่องจากการเรียนรู้ในครอบครัวยังคงเลี้ยงดูแบบตามใจ

“...เฮ็ดเองจ้า มีแต่บางทียกะมีถามอยู่จ้า แล้วกะเขียนเอง เขียนชื่อกะ เขียนให้เบิ่งแล้วกะเขียนตามจ้า บางทียกะบอกว่าโตหยังแล้วเขียนเอง...” (บทสัมภาษณ์ ผู้ปกครองนักเรียน B)

“...นักเรียน B นี่ตื่นสาย เห็นมัย มาเข้าแถวช้า เขาเลี้ยงแบบว่าตามใจประมาณนี้นะ ดูโทรศัพท์ นอนดึก แล้วก็ตื่นสาย มาโรงเรียนสาย แล้วตัวหนังสือมันก็ เท่าบ้านหนิ ถ้าเราไม่กำกับ มันก็จะเขียนตัวหนังสือ ไม่รู้เหมือนมันไม่กระตือรือร้นนะ หรือว่าดูโทรศัพท์เยอะไป...อาจเป็นเพราะว่าการเลี้ยงดูด้วย เพราะแม่ของเขาไม่ค่อยอยู่ด้วยใช้มัย ส่วนมากจะอยู่กับยาย อยู่กับน้า เพราะก่อนหน้านี้แม่จะไปขายเลข ก็ได้วันแม่ก็ไปกรีดยาง...” (บทสัมภาษณ์ ครูประจำชั้นนักเรียน B)

“...แล้วแม่เขานะเป็นคนติด ประเภทติดเกม ก่อนหน้านี้ที่ไม่ได้ไปขายหอย เพราะตอนไปขาย ไปเล่นเกมแบบเสียเงิน เสียเงินเป็นแสนสองแสนนะ...” (บทสัมภาษณ์ ครูประจำชั้นนักเรียน B)

ตอนที่ 3 ผลวิเคราะห์นักเรียน C

1. ความจริงเชิงวัตถุวิสัย (Objective Reality)

นักเรียน B อยู่ในสภาพแวดล้อมทางครอบครัวที่ซับซ้อนและไม่ปกติ ซึ่งส่งผลต่อตัวตนและพฤติกรรมของนักเรียน C โดยนักเรียน C เติบโตมาด้วยยาย ทวด ยาย และตา เนื่องจากแม่ของนักเรียน C เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ฝากให้ครอบครัวเลี้ยงดูนักเรียน C ตั้งแต่ยังเล็ก และพ่อของนักเรียน C ไม่ยอมรับว่านักเรียน C เป็นลูกของเขา ความจริงนี้ทำให้นักเรียน C เติบโตมาโดยไม่มีพ่อและแม่อยู่เคียงข้าง แม่แต่งงานใหม่และมีลูกอีกคน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน C กับแม่ไม่แน่นแฟ้น ความจริงเชิงวัตถุวิสัยนี้ก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องความรู้สึกไม่มั่นคง ความต้องการความรักและความสนใจจากคนรอบข้าง ซึ่งนักเรียน C พยายามแสดงออกผ่านพฤติกรรมที่ดื้อรั้นและการเรียกร้องความสนใจ

2. กระบวนการทางสังคมขั้นปฐมภูมิ (Primary Socialization)

ยาย ทวด ยาย และตา ที่เป็นคนเลี้ยงดูนักเรียน C แทนแม่และพ่อ การเลี้ยงดูในสภาพครอบครัวที่มีผู้สูงอายุและต้องทำอะไร ทำให้การดูแลและการตั้งกรอบระเบียบแบบแผนอาจไม่ได้มีความเข้มงวดมากนัก นักเรียน C ถูกเลี้ยงดูแบบใกล้ชิดกับยาย ทวด และยาย แต่การขาดเวลาในการดูแลอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้นักเรียน C เรียนรู้การรับรู้ว่าการเป็นเด็กดื้อรั้น การแกล้งเพื่อน และการเรียกร้องความสนใจเป็นวิธีการที่จะได้รับความรักและการเอาใจใส่จากผู้ใหญ่ การเลี้ยงดูในสภาพแวดล้อมที่มีการทำอะไรทำสวนทำให้นักเรียน C ได้เรียนรู้ทักษะพื้นฐานในการทำไร่ตั้งแต่อายุน้อย

3. กระบวนการทางสังคมขั้นทุติยภูมิ (Secondary Socialization)

เมื่อนักเรียน C ได้เข้ามาเรียนในโรงเรียน ได้พบกับกระบวนการทางสังคมขั้นทุติยภูมิจากโรงเรียน ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีกฎระเบียบแตกต่างจากบ้าน อย่างไรก็ตาม นักเรียน C ยังคงแสดงพฤติกรรมดื้อรั้น ก้าวร้าว และเรียกร้องความสนใจ เพราะพฤติกรรมนี้ได้ถูกหล่อหลอมมาจากครอบครัวตั้งแต่เด็ก ในขณะเดียวกัน นักเรียน C ได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทในโรงเรียน เช่น การปฏิบัติตนในฐานะนักเรียน การเข้าร่วมกิจกรรม และการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ถึงแม้ว่านักเรียน C จะมีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลางไม่ถึงระดับเก่งในห้องเรียน แต่นักเรียน C มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ต้องการสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับคนรอบข้างเพื่อให้ได้รับการยอมรับและความสนใจมากขึ้นจากสังคมภายนอก

สรุปผลการวิเคราะห์นักเรียน B

นักเรียน C มีความซับซ้อนในเรื่องของบทบาทและตัวตนที่ถูกสร้างขึ้นจากการเลี้ยงดูในครอบครัวที่ขาดพ่อแม่และขาดการดูแลอย่างใกล้ชิดจากคนเลี้ยงดู พฤติกรรมดื้อรั้นและการเรียกร้องความสนใจของนักเรียน C สะท้อนความต้องการความรักและความใส่ใจที่ไม่ได้รับเพียงพอจากครอบครัว ในขณะเดียวกัน การเข้าสังคมในโรงเรียนและการมีเพื่อนทำให้นักเรียน C สร้างมนุษยสัมพันธ์ได้ดี แต่วิธีการแสดงออกยังคงสะท้อนความต้องการความรักจากสังคม

“...กะยายเน๊ว! เลี้ยงมันแต่น้อยๆ มา แม่มันบ่ค่อยได้มา แม่ยายอันนี้มันกะเฮ็ดไ้ กะเอามาไว้นายายหม่อนเน๊ว...” (บทสัมภาษณ์ ผู้ปกครองนักเรียน C)

“...แล้วทีนี้ไปแจ้งเกิด มันแจ้งเดี๋ยวนี้เขาไม่ให้เอาชื่อผู้ชายคนอื่นใส่ใหม่ ก็เลยเป็นปรากฏอยู่ข้อมูล เด็กชาย C ก็คือ ไม่ปรากฏบิดา มีแต่ชื่อแม่ เดี่ยวนี้ก็คือน้องอยู่กับตากับยาย...” (ครูประจำชั้นนักเรียน C)

“...แม่ไปขายเลข แล้วก็แต่งงานใหม่แล้ว แล้วก็กำลังจะท้องลูกสาวที่เนี่ย เด็กชาย C กำลังจะได้น้อง...” (บทสัมภาษณ์ ครูประจำชั้นนักเรียน C)

“...เพราะเขาไม่มีพ่อโดยกำเนิดใหม่ แต่เขาก็เรียกตาว่าพ่อไง เขายังไม่มีโอกาสรู้ด้วยซ้ำว่าใครคือพ่อของเขา แต่ว่าคนที่รู้แน่พี่ว่าแม่ของเขา ต้องรู้แน่ใจว่าใครคือพ่อเด็กใหม่ แต่ว่าไม่บอกใครเลย ไม่บอกใครจนถึงทุกวันนี้ ก็คือให้นั้นแบบว่าปิด แบบว่าไม่รับรู้อะไรนะ...” (บทสัมภาษณ์ ครูประจำชั้นนักเรียน C)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการศึกษาอัตลักษณ์และการโต้ตอบทางสังคมของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์การศึกษาอัตลักษณ์และการโต้ตอบทางสังคมของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์นักเรียน A B และ C ตามแนวความคิดการสร้างความเป็นจริงทางสังคม Berger and Luckmann (1967) ผลการวิจัยพบว่า

1. อัตลักษณ์ของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส

อัตลักษณ์ของนักเรียน A นักเรียน A มีอัตลักษณ์ที่มั่นคงและมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จทางการศึกษา การที่ครอบครัวของนักเรียน A ให้การดูแลใกล้ชิดและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียน A ตั้งแต่เล็ก ส่งผลให้นักเรียนมีความมั่นใจในตนเอง รู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเองในสังคม โดยสามารถปรับตัวได้ดีระหว่างที่อยู่บ้านและโรงเรียน เช่น การปฏิบัติตัวที่สุภาพเรียบร้อยและรู้จักแบ่งเวลาในการเรียนและเล่นอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การที่ผู้ปกครองฝึกฝนทักษะด้านการเรียนรู้ให้นักเรียน A ตั้งแต่เล็ก ทำให้นักเรียน A เป็นเด็กที่มีทักษะการเรียนรู้สูงกว่าเพื่อนในชั้นเรียน มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง และสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีทั้งกับครูและเพื่อน

อัตลักษณ์ของนักเรียน B นักเรียน B มีอัตลักษณ์ที่ไม่มั่นคงและสับสน สาเหตุหลักมาจากการเลี้ยงดูที่ตามใจและขาดการควบคุมอย่างเป็นระบบจากครอบครัว ปัญหาทางเศรษฐกิจและปัญหาการเสพติดเกมของแม่ทำให้นักเรียน B ขาดการชี้นำที่เหมาะสมในเรื่องการใช้ชีวิตและการพัฒนาพฤติกรรม ผลที่ตามมาคือนักเรียน B มีแนวโน้มที่จะขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่การเรียน ไม่กระตือรือร้นในการทำกิจกรรมในโรงเรียน และมักจะตื่นสายหรือทำงานช้า ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากการขาดกรอบการดำเนินชีวิตในครอบครัว นอกจากนี้นักเรียน B ยังมีแนวโน้มที่จะพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป ทำให้การโต้ตอบทางสังคมกับเพื่อนและครูในโรงเรียนลดลง ส่งผลให้การปรับตัวทางสังคมและการพัฒนาอัตลักษณ์เป็นไปอย่างไม่ราบรื่น

อัตลักษณ์ของนักเรียน C นักเรียน C มีอัตลักษณ์ที่ก่อตัวขึ้นจากความขาดแคลนความรักและการดูแลจากพ่อแม่ การที่แม่ของนักเรียน C เป็นคุณแม่วัยใสและไม่ได้รับการยอมรับจากพ่อ ส่งผลให้อัตลักษณ์ของนักเรียน C ถูกสร้างขึ้นจากความรู้สึกไม่มั่นคงนักเรียน C มีพฤติกรรมดื้อรั้น ก้าวร้าว และมักจะเรียกร้องความสนใจจากคนรอบข้างโดยการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การพูดเสียงดัง การแต่งกายไม่สุภาพ

และไม่รักษาความสะอาด พฤติกรรมเหล่านี้สะท้อนถึงความต้องการความรักและการยอมรับจากคนในสังคม เนื่องจากนักเรียน C เติบโตขึ้นมาในสภาพแวดล้อมที่ไม่ได้รับการดูแลใกล้ชิดจากผู้ปกครอง ทำให้นักเรียน C ใช้การแสดงออกที่ไม่เหมาะสมในการตอบสนองความต้องการทางจิตใจ

จากการศึกษาอัตลักษณ์ของนักเรียน A, B, และ C ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อมครอบครัวมีผลสำคัญต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของเด็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา บุญเจียม (2564) ซึ่งค้นพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงดูเด็กของผู้เลี้ยงดู มี 2 ปัจจัยคือ 1) การอาศัยอยู่กับบิดามารดาของเด็ก 2) ครอบครัวขยาย ซึ่งการสร้างเสริมให้ผู้เลี้ยงดูมีพฤติกรรมการเลี้ยงดูที่เหมาะสมต้องส่งเสริมให้ครอบครัวได้อยู่ร่วมกัน เด็กได้อยู่กับบิดามารดา จะสามารถสร้างพฤติกรรมการเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมแก่ผู้เลี้ยงดูได้ อีกทั้งความมั่นคงทางครอบครัวและการสนับสนุนด้านการเรียนรู้จากพ่อแม่ทำให้อัตลักษณ์ของเด็กมีความมั่นคงและสามารถปรับตัวได้ดีในสังคม ในขณะที่ความขาดแคลนการดูแลเอาใจใส่และการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล โพธิ์เย็น (2566) ซึ่งค้นพบว่า การปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ถูกต้องดีงามเหมาะสม สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม เป็นเรื่องสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ในสถาบันควรให้ความสำคัญและแนวทางที่เหมาะสม เพื่อสร้างเสริมให้เป็นลักษณะนิสัยให้แก่เด็ก ส่งผลให้เด็กมีอัตลักษณ์ที่ไม่มั่นคงและก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภวิกา ภัทษา (2565) ซึ่งค้นพบว่า วัยที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อหล่อหลอมการรับรู้ตนเองและนำไปสู่การค้นพบอัตลักษณ์แห่งตน ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเลี้ยงดูที่มีคุณภาพและการส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านอารมณ์และสังคมจากครอบครัว เพื่อให้เด็กสามารถพัฒนาอัตลักษณ์และการโต้ตอบทางสังคมที่เหมาะสม และพร้อมที่จะเติบโตเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคมต่อไปในอนาคต

2. การโต้ตอบทางสังคมของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส

การโต้ตอบทางสังคม A นักเรียน A มีการโต้ตอบทางสังคมที่ดีเยี่ยม เป็นเด็กที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี เข้ากับเพื่อนได้ง่าย และได้รับความรักและการยอมรับจากทั้งครูและเพื่อน นักเรียน A สามารถแสดงบทบาทของตนในสังคมโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมและได้รับความชื่นชมจากคนรอบข้าง การที่ นักเรียน A มีทักษะการเรียนรู้ที่สูงกว่าเพื่อนคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน ทำให้นักเรียนสามารถมีบทบาทที่ชัดเจนในห้องเรียนและสามารถแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในสถานการณ์ทางสังคมต่าง ๆ ได้อย่างมั่นใจ สิ่งนี้สะท้อนถึงการได้รับการสนับสนุนที่ดีจากครอบครัว ทั้งในด้านการเรียนรู้และการปลูกฝังการเข้าสังคมอย่างเหมาะสม

การโต้ตอบทางสังคม B นักเรียน B มีการโต้ตอบทางสังคมอยู่ในลักษณะที่ไม่กระตือรือร้นและแสดงพฤติกรรมเฉื่อยชาในโรงเรียน นักเรียน B มักไม่สนใจการเรียนหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียน อีกทั้งการขาดการชี้แนะที่เหมาะสมจากครอบครัว รวมถึงพฤติกรรมติดโทรศัพท์และการเลี้ยงดูแบบตามใจ ส่งผลให้นักเรียน B ไม่มีทักษะในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี การไม่สามารถจัดการกับเวลาและความรับผิดชอบในบทบาทนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ทำให้นักเรียน B ขาดความสามารถในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาในการปรับตัวในระยะยาว

การโต้ตอบทางสังคม C นักเรียน C โต้ตอบทางสังคมด้วยพฤติกรรมก้าวร้าวและเรียกร้องความสนใจ แก่เพื่อน พูดเสียงดัง หรือแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เพื่อดึงดูดความสนใจจากเพื่อนและครู พฤติกรรมเหล่านี้แสดงถึงการต้องการสร้างตัวตนที่โดดเด่นในสังคม เนื่องจากความขาดแคลนความรักและการดูแลที่เพียงพอจากครอบครัว การที่นักเรียน C เติบโตในสภาพแวดล้อมที่ขาดการสนับสนุนทางอารมณ์และการแนะนำที่เหมาะสม ทำให้เขามีแนวโน้มที่จะพยายามสร้างความสำคัญในสายตาของผู้อื่นผ่านการกระทำที่ท้าทายและไม่เหมาะสม

การศึกษาการโต้ตอบทางสังคมของนักเรียน A, B, และ C แสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางครอบครัวและการเลี้ยงดูมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมทางสังคมและการปรับตัวในสถานการณ์ทางสังคม นักเรียน A ที่ได้รับการเลี้ยงดูและการสนับสนุนจากครอบครัวอย่างเหมาะสม มีทักษะในการโต้ตอบที่ดีและสามารถปรับตัวได้อย่างราบรื่น ในขณะที่นักเรียน B และ C ที่เติบโตมาในสภาพแวดล้อมที่มีปัญหาและขาดการดูแลอย่างเพียงพอ กลับแสดงออกถึงพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เหมาะสมและขาดความสามารถในการปรับตัวในสังคมได้ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริภรณ์ สุริวงษ์, สุวิมล กฤษณหุสสน์ และจุฑาภรณ์ มาสันเทียะ (2563) ซึ่งค้นพบว่า ประสบการณ์เป็นแหล่งที่มาของการเรียนรู้และพื้นฐานสำคัญของการเกิดความคิด ความรู้ และการกระทำต่างๆ และสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาผู้เรียนของ เดวิด โคลบ ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ ในขั้นตอนที่ 3 ของวงจรการเรียนรู้ คือ กล่าวว่า การใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาเพื่อประมวลผล แล้วสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ (ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้) ด้วยผู้เรียนเอง ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมการเลี้ยงดูที่มีคุณภาพ การจัดระเบียบการดำเนินชีวิตในครอบครัว และการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาอัตลักษณ์และทักษะทางสังคมที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถมีการปรับตัวและการโต้ตอบในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการศึกษาผู้วิจัยสามารถสรุปโดยรวมได้ว่า ปัจจัยครอบครัวและการเลี้ยงดูเป็นสิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์และพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก ทั้งนี้ ครอบครัวที่มีความมั่นคงและให้การสนับสนุนอย่างใกล้ชิดมีแนวโน้มที่จะช่วยสร้างอัตลักษณ์ที่ดีและการปรับตัวในสังคมที่เหมาะสม ขณะที่ครอบครัวที่มีปัญหาหรือขาดการดูแลเพียงพอ มักจะส่งผลให้เด็กมีอัตลักษณ์ที่สับสนและมีปัญหาในการโต้ตอบทางสังคม

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาอัตลักษณ์และการโต้ตอบทางสังคมของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยการได้มาซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์ประกอบกับการวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลตามกรอบแนวคิดของ Berger and Luckmann, (1967) และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. อิทธิพลของครอบครัวต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของเด็ก ความมั่นคงของครอบครัวและการเลี้ยงดูที่สนับสนุนส่งเสริมความมั่นใจของเด็ก ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ที่แข็งแรง ขณะที่ครอบครัวที่มีปัญหาและขาดการชี้นำที่เหมาะสมมักก่อให้เกิดอัตลักษณ์ที่สับสนและไม่มั่นคง

2. การเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางสังคมและการโต้ตอบกับผู้อื่น การโต้ตอบทางสังคมของเด็กได้รับอิทธิพลจากกระบวนการเลี้ยงดูและการให้ความสำคัญกับการชี้นำทางสังคมจากผู้ใหญ่ หากขาดการควบคุมและการสนับสนุนที่ดี เด็กอาจใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสมในการโต้ตอบในสังคม

3. การสะท้อนตัวตนผ่านพฤติกรรมและการโต้ตอบในบริบทที่ต่างกัน เด็กมีความสามารถในการปรับตัวและแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ของตนในบริบทที่ต่างกัน ทั้งนี้ การปรับตัวและการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับการชี้นำและการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ในครอบครัวและสังคม

4. ความสำคัญของการสนับสนุนทางอารมณ์และการชี้นำที่ชัดเจน การเลี้ยงดูที่ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนทางอารมณ์และการมีกรอบที่ชัดเจนในการชี้นำพฤติกรรมของเด็ก มีผลอย่างสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์และการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาอัตลักษณ์และการโต้ตอบทางสังคมของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใสในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่างๆ ดังนี้

1. การส่งเสริมบทบาทของครอบครัวในการพัฒนาอัตลักษณ์ที่แข็งแรงและการโต้ตอบทางสังคม เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์และพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทักษะการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์ที่แข็งแรงและเสริมสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น หน่วยงานการศึกษาและสถาบันครอบครัวควรจัดทำโครงการฝึกอบรมสำหรับพ่อแม่และผู้ปกครอง เพื่อให้ความรู้และทักษะในการเลี้ยงดูที่สนับสนุนการพัฒนาอัตลักษณ์ที่มั่นคง

2. การออกแบบกิจกรรมในโรงเรียนที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมและอัตลักษณ์ที่หลากหลาย จากการศึกษาพบว่า การโต้ตอบทางสังคมของเด็กในโรงเรียนมีผลต่อการสร้างอัตลักษณ์และการปรับตัวในสังคม จึงควรมีการออกแบบกิจกรรมในโรงเรียนที่ช่วยเสริมสร้างทักษะการเข้าสังคมและการสร้างอัตลักษณ์ที่เหมาะสมในเด็ก เช่น ครูควรใช้วิธีการสอนที่เน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและการทำงานกลุ่ม เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เด็กสามารถเรียนรู้บทบาททางสังคมและพัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

3. การให้ความสำคัญกับการดูแลด้านจิตวิทยาและการสนับสนุนทางอารมณ์ในโรงเรียน สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาด้านอัตลักษณ์และการโต้ตอบทางสังคม เช่น โรงเรียนควรมีนักจิตวิทยาหรือนักแนะแนวประจำโรงเรียนที่สามารถให้คำปรึกษาและดูแลเด็กที่มีปัญหาด้านการปรับตัวและอัตลักษณ์ เพื่อให้เด็กได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมและสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น

4. การบูรณาการการเรียนรู้ในโรงเรียนและครอบครัว ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาอัตลักษณ์และการโต้ตอบทางสังคมของเด็กมีความเชื่อมโยงระหว่างบ้านและโรงเรียน ดังนั้น การบูรณาการการเรียนรู้

ระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญในการสนับสนุนพัฒนาการของเด็ก เช่น โรงเรียนควรจัดประชุมร่วมกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาเด็ก

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความเมตตาบูรพาอาจารย์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน ที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอนและให้คำปรึกษา คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการทำงานวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ปกครองและครูประจำชั้นของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใส ที่ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ในการให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยดีเสมอมา ขอขอบคุณเพื่อนบัณฑิตศึกษา ที่ให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจ ช่วยแก้ปัญหาในอุปสรรคต่าง ๆ และร่วมเติบโตไปพร้อมกัน

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครอบครัวอันเป็นที่รัก ที่คอยเคียงข้าง ให้กำลังใจและสนับสนุนทุกอย่างด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยขอระลึกถึงและกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง (References)

- กมล โพธิเย็น. (2566). แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 21(1), 46–59. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/suedujournal/article/view/263921>
- กุสุมาลี โพธิ์ปัสสา, ทรงสุตา หมื่นไธสง, ดาราพร รักหน้าที่, จิระพรรณ สุปัญญา และ มัลลิกา มากรัตน์. (2563). การเลี้ยงดูเด็กของปู่ย่าตายายในครอบครัวข้ามรุ่น. วารสารโรงพยาบาลสกลนคร, 23(2), 182–191. <https://thaidj.org/index.php/jsnh/article/view/11160>
- ผกามาศ นันทจิราวัฒน์. (2550). การศึกษาและพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวอย่างประสบความสำเร็จ ด้วยการให้คำปรึกษาครอบครัว โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต], มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรียา จำปาไทย. (2556). เรื่องเล่าชีวิตแม่วัยรุ่นในเขตพื้นที่อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ. <https://www.mis.ms.su.ac.th/MISMS02/PDF01//2556/GB/50.pdf>
- ภวิกา ภักษา. (2566). อัตมโนทัศน์ทางสังคม: มิติการรับรู้ตนเองที่สำคัญต่อวัยรุ่น. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 8(2), 307–320. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/259095>
- มนัส สุวรรณ. (2549). ขนบกับปัญหาความยากจน: มุมมองเชิงนิเวศวิทยามนุษย์. วารสารราชบัณฑิตยสถาน, 31(4), 1137–1149. http://legacy.orst.go.th/wp-content/uploads/royin-ebook/278/FileUpload/793_4715.pdf

- รุจา ภูไพบูลย์ และคณะ. (2562). *การศึกษาครอบครัวไทยแบบบูรณาการตามวงจรชีวิตครอบครัว*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และ มหาวิทยาลัยมหิดล.
https://socadmin.tu.ac.th/uploads/socadmin/file_research/Family%20Study%20Based.pdf
- รุ่งรัตน์ สุขเดชะ. (2563). การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทย: การทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการอย่างเป็นระบบ. *วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ*, 43(1), 1–9. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/nah/article/view/183265>
- สิริภรณ์ สุริวงษ์, สุวิมล กฤษฎาหาสน์ และ จุฑาภรณ์ มาสันเทียะ. (2563). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 59–68. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/236551>
- สุพัตรา บุญเจียม. (2564). พฤติกรรมการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้เลี้ยงดู ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น*, 13(2), 7–22. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/johpc7/article/view/251219>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ. (2557, 7 กุมภาพันธ์). *เหตุไฉนวัยรุ่นไทย มีปัญหาทางอารมณ์*. <https://www.thaihealth.or.th/เหตุไฉนวัยรุ่นไทย-มีปัญห/อารมณ์>
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดอุบลราชธานี. (2554). *การศึกษาและวิจัยกระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมแก่สถาบันครอบครัวในชนบท: กรณีศึกษาชุมชนชนบท 5 แห่งในจังหวัดอุบลราชธานี*. สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. https://www.m-society.go.th/news_view.php?nid=1152
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*.
<https://dictionary.orst.go.th/>
- อนรรักษ์ วัฒนธการวงศ์. (2554). *การสร้างความจริงทางสังคม*.
<https://anuruckwatanathawornwong.blogspot.com/2011/07/social-construction-of-reality.html>
- Baumrind, D. (1971). Current Patterns of Parental Authority. *Developmental Psychology*, 4(1, Pt.2), 1–103. <https://doi.org/10.1037/h0030372>
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1967). *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Anchor.
- Maccoby, E. E. & Martin, J. A. (1983). Socialization in The Context of The Family: Parent-Child Interaction. In E. M. Hetherington (Ed.), *Handbook of Child Psychology, Socialization, Personality and Social Development* (Volume 4 edition). Wiley.